

A network, amint mondja önmagát - kvalitatív módszertan a hálózatkutatásban

Szvetelszky Zsuzsanna

Magyar Tudományos Akadémia, RECENS Kutatócsoport

szvetelszky@gmail.com

A település- és szervezeti kutatások esetében az interjúalanyokat – az egyént – az adott közösségről – a „mi”-ről, a hálózatról – kérdezzük, annak is rejtett, informális karakteréről. A hálózatkutatáshoz kapcsolódó módszertani elem a narratív network-interjú, mely szervezet- és településkutatások során fejlődött ki. Az interjúalanyokat nem saját életükről, hanem a közösség informális kapcsolathálózatáról, annak történetéről, a helyi network jellegzetességeiről kérdezzük. A narratív network-interjúk elemzéséből származó eredmény felrajzolja a mindennapi közösségi, kapcsolathálózati helyzetek tapasztalatait, a kollektív értékrenddel kapcsolatos személyes viszonyt, vagy a kollektív viszony egyéni percepcióját.

Noha az interjú szubjektív válaszokból épül fel, mégis a „külső” társadalmiasultság közelebbi megismerésére irányul, s nem a szubjektum társadalmi beágyazottságának feltárására. A módszer akkor ígéretes, ha egyéb források hiányában heurisztikus eredményekre számíthatunk (Solt 1998) illetve, ha a vizsgált társadalmi jelenségről egyéb módon nem gyűjthetők össze adatok, valamint akkor, ha kutatásunk célja a hiedelmek, értékbeállítódások kérdőíves kutatásnál finomabb elemzése. Az interjúalany a közösségi emlékezet collaborative filtering folyamatain átjutott elemeit az egyéni percepció alapján megkonstruálva tárja a kutató elé. A közös szűrés jelentős lépcsőfok a tartósan koegzisztáló kovariánsok kanonizálódása felé, s mivel az interjú maga a közösségről szól, emiatt nagyobb esély van a kollektív reflexivitás megjelenésére is.

A network-narratíva a csoportágencia élménye: a szöveget, a szereplőket és a közönséget illetően is. Ebben az értelemben a narratív network-interjú csoportkötődési interjú is. Nemcsak az interperszonális reprezentáció dinamikájából adódó komplikációkat kell figyelembe venni (bár a network-narratíva kifejezetten tiszavirág-életű, de mint ilyenek, rövid élettartama alatt mégis van egy bahtyini értelemben vett interszubjektivitása: egy kvázi-nyilvános diskurzus-jellege), hanem a csoportközi reprezentáció dinamikájából fakadó ambivalenciát is, mely különösen transzparenssé válhat a kapcsolathálózat feltárását célzó szólokális vagy szervezeti fókuszcsoporthoz vizsgálatok eredményeiben.

A narratív network-interjú azt a tudást tárja fel, ahogy az elbeszélő kollektív jelentéstartalmakat és koherenciát kreál saját közösségében. Egyidejűleg tájékoztat az adott közösség informális hálózatáról és az abban való szubjektív részvételről, és ennek narratív konstrukciójává szerveződött tapasztalatairól. A narratív network-interjúk tehát nem kommunikációs stratégiák autentikus forrásai: inkább olyan önelbeszélések a „mi”-ről, a humánológiai értelemben is felfogható csoportorganizmusról, amelyeket az informális kapcsolathálózat interpretációiként, a csoport-mentalitás percepciójaként fogadhatunk el.